ՇԱԲԱԹ 14 ՄԱՐՏԻ 1881

ՇԱԲԱԹ 14 ՄԱՐՏԻ

Հրատարակվում է ամեն օր բացի երկուշաբթիից եւ տոն օրերից։
Տարեկան գինն է 10 ռուբլի։
Առանձին համարներով իւրաքանչիւրը 5 կոպ.։

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիւրակէ եւ տոն օրերից առաւօտեան 10—2 ժամը կէսօրից յետոյ։

Յօդուածագրերից դիմում են ուղղակի խմբագրութեան հասցեով հասցէով. Въ редъ. газеты «Мегу Айастани», въ Тифлисъ, կամ Rédaction de «Meghou Haïastani», à Tiflis (Caucase).

Խմբագրութեանս ուղղած թէ յօդուածները եւ թէ նամակները պէտք է պարզ դրուած լինեն դրոյի ստորագրութեամբ եւ հասցէով։ Խմբագրութիւնը կարող է փոփոխել, ուղղել եւ կրճատել յօդուածները։ Խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ առնում յետ ուղարկել յօդուածները եւ պահում է երկու ամիս մինչեւ ցպահանջ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի բառին 1½ կոպէկ։
Յայտարարութիւնները ընդունվում են պ. Բ. Շահվերդեանի պավիլիօնում։
Յայտարարութիւնները ընդունվում են հայերէն եւ օտար լեզուներով։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

№ 39 ՔՍԱՆԵԻԶՈՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 39

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ։

Սաթէրն պաչտօնատարների միջամտութիւնը ուսումնարանական գործում.—Պ. Պ. Քամանեանցի կիւրակիօրեայ լսարանը։
Ազգայինը.—Թղթակցութիւնք Ջաքամալից, Բազուից, Շուշիից, Սուրաբալուից, Իգդիրից—Պ. Սմբ. Պարսամեանցից։
Բաղաքական.—Մանրամասնութիւնք կայսեր սպանման մասին.—Քաղաքական լուրեր։
«Մեղուի» հեռագրիները։
Մանր լուրեր։
Յայտարարութիւններ։

ԹԻՖԼԻՍ, 13 ՄԱՐՏԻ 1881 թ.

«Ռուսական Կուրիէր» (Русскій Курьеръ) լրագրի 283 համարում հրատարակված էր Թղթակցութիւն Կովկասից։

Այս թղթակցութեան մէջ առաջ էին բերած, թէ ինչպէս շատ տեղերում Կովկասի մի քանի ստորին աստիճանի վարչական պաշտօնատարներ իրանց միջամտութեամբ եւ կարգադրութիւններով գործում են ի վնաս ժողովրդական լուսաւորութեան, մանաւանդ Հայոց գիւղերում։ Այդ պաշտօնատարներն անդիտակ բարձրագոյն իշխանութեան նպատակներին եւ այն առանձնայնորհութեանց, որ ստացել է հայ հոգեւոր իշխանութիւնն իւր ժողովրդոց մէջ կրթութիւն եւ ուսումն տարածելու համար իւր ազգային հոգեւոր դպրոցների միջնորդութեամբ, շատ անգամ գործում են ի վնաս սոցա միջամտելով եւ խանգարելով այդ դպրոցների կանոնաւոր ընթացքն, որ կառավարում են ժողովրդից ընտրած եւ հոգեւոր իշխանութենից հաստատված հոգաբարձք։ Այդ միջամտութիւնն այն է լինում, որ տանուտէրների ձեռքով քանի ստիպում են ժողովրդոց ստորագրութիւն տալու եւ իրանց վերայ հարկ դնելու, որ բացվին դպրոցներ Կովկասեան ուսումնական շրջանի իշխանութեան ներքոյ։

Հետեւանքն այն է լինում, որ շատ տեղերում ոչ այդ դպրոցները բացվում են, եւ աղաղներն էլ խանգարվում են, որովհետեւ սոցա ժողովրդական տուրքը կտրվում է, թողնենք ապրէն այն, որ ժողովրդական սկզբնական կրթութիւնն աղգային լեզուով պիտի լինի, որ արգէն իսկ ամենավարժութեան հիմնաւոր սկզբունք ընդունված է իշխանութեան կողմից։

Այդպիսի անտեղի միջամտութեան մասին ստորին պաշտօնատարների կողմից ժողովրդական լուսաւորութեան գործի մէջ եւ՛ մեր խմբագրութեան հասած են դանդատներ զանազան տեղերից,— ուստի եւ հրաւիրում ենք բարձրագոյն իշխանութեանց ուշադրութիւնն այս իրաւազանցութեան վերայ, որ հակառակ է կառավարութեան հայեցուածքներին ժողովրդական լուսաւորութեան մասին։ Մենք չենք տարակուսում, որ հայ դպրոցներն, որոնք մեծ մասամբ կառավարվում են եկեղեցական արդիւնքներով եւ մասամբ էլ ժողովրդական կամաւոր տուրքերով, նշանաւոր ծառայութիւն են մատուցանում ժողովրդական լուսաւորութեան, եւ շատ թեթեւացնում այդ կողմանէ կառավարութեան բեռն, եւ այդ նոցա պարտքն է։ Հայ հոգեւոր իշխանութիւնը պարտաւորութեան պիտի համարվի կառավարութեան առաջ, եթէ իրանից կախված ամեն միջոցներով չնպաստէ հայ ժողովրդեան լուսաւորութեան գործին, որ իւր վերայէ առած։

Այս այսպէս լինելից յետոյ պ. դաստառպետների վերայ պարտք կայ օգնել հայ դպրոցների դայութեան եւ ոչ թէ խանգարել նոցա ընթացքն անտեղի միջամտութիւններով։

Զենք երկմտում, որ ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն առանձին ուշք կ'դարձնէ այս հանգամանքի վերայ։

Ամոյս 15-ին, վաղը Հաւլաբարում կ'բացվի մի կիւրակիօրեայ հայ դպրոց։ Այդ դպրոցի բացման հրամանը կառավարութենից արդէն ըստացել է եւ սկսում է գործը պ. Պ. Քամանեանցը։

Բացման հանդէսը կ'կատարվի առաւօտեան 9 ժամին։ Շատ ուրախալի երեւոյթ է, որ արդէն սկսում են մոռանալ եւ հաւասարութիւնի կրքութեան եւ ուսման համար։ Ինչպէս լսում ենք, արդէն մօտ 50 հոգի գրուել են մեծ. պ. Քամանեանցի մօտ, դասերը յաճախելու համար։

Պատիւ է բերում պ. Քամանեանցին գործի սկզբնաւորութիւնը։ Բայց ցանկալի կլինէր, որ այդ պատիւը միայն նրան չմնար, այլ եւ մեր այլ բանասէր ուսուցիչները ձգտէին նոյնը ձեռք բերելու, բանալով քաղաքիս զանազան մասերում նոյնատեսակ դպրոցներ։ Այս գործը մանաւանդ հեշտութեամբ կարող էին իրագործել մեր ծխական դպրոցների ուսուցչական խմբերը։ Միջոցների համար էլ անշուշտ հասարակութիւնը կ'հոգար, մանաւանդ որ այդպիսի դպրոցները մեծամեծ ծախքեր չեն պահանջում։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՋԱՔԱԹԱԼԱ
27 փետրվարի։

(Թղթակցութիւն «Մեղու Հայաստանի» լրագրի)

Արդէն իմ երիտասարդական օրերից աւարտելով ուսման ընթացքը մի քանի ուսումնարանում՝ ես յանձնեցի ինձ արքունական ծառայութեան։ Այդ օրից վճռակուռ էի, որպէս սովորական է, քաղաքից քաղաք տեղափոխուել։ Այս միջոցին ես միշտ հետաքրքրում էի հայ հասարակութեանց ղարդացման աստիճանն և նոցա ձգտումները դէպի լուսաւորութիւն։ Այսպէս, ես հայրենիքում եղած ժամանակս—սորանից 14 տարի առաջ—յաճախում էի նրանց կրթութեան անմիջեմար դրութեան վրայ։ Յամդիրը, սաղմոս և այլ եկեղեցական դրքեր,—ահա այն դրքերն, որոնք ժամանակակից Վարաբայի պաւակները դործ էին դնում իրրև դասագրքեր։ Մինչ ես հիացմամբ ներկայ էի օտար քաղաքների երկաթուղիների յառաջադիմութեանց, հայ թատրոնասէրների ներ-կայացումներին,—նրանց ցիրկերին, Վարաբադի մայրաքաղաքի—Շուշւայ հայ մանուկները, միմեանց անխտիր կելով, շրջում էին պարապ, անհատակ... Շուշեցու գիտութիւնն Աստուածաշնչից էր անցնում, այն ինչ ազգային պատմութիւնն ու իրական փորձերը միաձայն հաստատում են, որ Վարաբադը ծնել է և ծնում է այնպիսի մանուկներ, որոց բազմութիւնների արիւնը զուտ հայկական է, պատճառ անկախութիւնն այստեղ պահպանուեց մինչև XIX-դ դարու սկզբները։ Բայց այդ մանուկներից,—այդ թանկագին նիւթերից հայն օգտուել գիտէր,—քիչ լեցի։ Սակայն ժամանակը կարծես հասկացրեց իւրաքանչիւր անհատի, որ Աստուծոյ մարդուն ընծայած բանական ուղեղը միմիայն ապատ ու մաքուր լուսաւորութեամբ կարող էր զարգանալ, որի համար էլ անհրաժեշտ էին ուսումնարաններ։ Բայց միեմն Շուշին վաղուց հոգևոր ուսումնարան չունի,—կ'հարցնի մեզ բարի ընթերցողը։ Ուսումնարան անելով, ավելիս ընթերցող, ես հասկանում եմ ուսուցիչ—և ոչ ուսումնարան։ Կայ լաւ ուսուցիչ՝ կայ լաւ ուսումնարան, չկայ լաւ ուսուցիչ, չկայ լաւ ուսումնարան։ Այս վերջին տարիներս Ջաքաթալում արքունական դանձարանի հաշուապահ դառնալով, այստեղ էլ հաստատեցի իմ բնակութիւնը։ Բայց Ջաքաթալում մնալով՝ ես չը կամեցայ մոռանալ հայրենիքս, այլ նամակագրութիւններ սկսեցի իմ հայրենակիցներից մի քանիսի հետ, իմանալու մաքով թէ համաքաղաքացիներս—հայրենակիցներս,—ինչ դրութեան մէջ են,—դարձեալ վաղեմի խաւարի մէջն են, թէ դուրս են եկել։ Ստացած լուրերս մերթ ափսոս և մերթ ափթաթրացան էին լինում։ Յանկարծ լսում էի, թէ հրաւիրել է ընտիր ուսուցչաց մի խումբ, որն արթնութեամբ գործում է, և նորից՝ թէ այդ նոր խումբն անընդունակ դուրս գալով հալածուեց։ Այսպիսով, Շուշու հոգևոր ուսումնարանը նմանվում էր մի գետերեայ պարսպի, որ անպատճառ լրիվում էր կատաղի գետի ալեքներից։ Բայց այդ վատաղեցիկ թուականները հետացան, տեղն տալով աւելի լաւ ժամանակի, թարմ երիտասարդներով։

Երջանկայիշատակ Ներսէս Վ-դ կաթողիկոսի տխիսում կառուցած դպրոցն սկսեց ցրուել իր պատրաստի ուսուցիչները այս ու այն կողմ։ Դրանցից մի քանի ընտիրներն էլ մեծապատիւ Սեդրակ Մանդինեանի հետ—իրենց բարի ընթացքն ուղղեցին դէպի Շուշի, հրաւիրանօք տեղական պ.պ. հոգաբարձուների, ուրոնք կարծես, չէին ցանկանում հանդըստանալ, մինչև մի լաւ ուսուցչական խումբ ձեռք բերելը։ Ներկայ 1881 թուականում՝ ծագեց իմ մէջ միտք,—գնալ անձամբ վերահասու լինել հայրենիքիս լաւ և վատ կողմերին։ Այդ նոյն իսկ նպատակով՝ անցած յունվար ամսում 20 օրուայ արձակուրդ առնելով, ճանապարհ ընկայ դէպի իմ անձկալի հայրենիքը—Շուշի։ Քանի մի օրից յետոյ՝ ես այնտեղ էի։ Միւս օրը վազեցի դէպի տեղական հայոց երկսեռ ուսումնարանները։ Ա՛յն ժամանակից մանկավարժական կարգ ու կանոնը, որ ընդհիւ մեծապատիւ Սեդրակ Մանդինեանի մտցրած է երկսեռ դպրոցների մէջ, համոզեցին ինձ, որ այստեղ այժմ արդիւնաւոր գործ է կատարվում։ Բոլոր ուսուցիչները, բայց նամանաւանդ պպ. Աղայեանցը, Յովհաննիսեանցը, Իշխանեան Ջաւադ-բէկը, Գիւլզադեանը, Խօջամիրեանը և այլք, որոց չը կարողացայ լաւ ճանաչել են մի բանական մեքենայի—առողջ անգամները, որոնք ամենատեսակ յարդանքի և ուշադրութեան արժանի են թէ իրենց անխոնջ գործունէութեամբ և թէ, նամանաւանդ, նրանով, որ մնուած են զուտ հայկական ոգով։ Այդ ապնիւ պարոնները՝ գոհ միանգամայն իրենց վճռակից, այն ապնիւ միջնորդի մէջ գործում ու գործում են։ Ես հիացայ թէ տղայոց, և թէ նամանաւանդ, ապագայ մայրերի—աշակերտուհիների գործնական աշխատանքների վրայ։ Ուսուցչական խումբը ոչ միայն ստանձնած անձինքներին է կրթում, այլ և հասակաւորներին։ Նոքա տալիս են և ընտիր ընտիր ներկայացումներ, չնորհիւ գերասանական խմբի։ Նոյն իսկ փետրվարի 14-ին իմ այնտեղ եղած ժամանակ՝ հայոց գերասանական խումբը, որի մեծամասնութիւնը տղայոց և օրիորդաց վեր-

ՄՇԱԿ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԱԹԵՐԹԻ

ԱՄԵՆ ՇԱԲԱԹ։

ԳՈՒՆԱԺՈՂՈՎ

Նիստ 25 Հոկտեմբերի։

«Ծ» 31-ի միջոցառ Հայոց Եպիսկոպոսական ընտրութեան մասին։

Ա. Ս. Ս. Գ. Ա. Ն. Ի. Ա. Ն. Ց. Ի. Ն. Ա. Ն. Ց. Ի. Ն. Ա. Ն. Ց. Ի. Ն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՓՈՓԱԼՈՒՄ ՄՈՒՐՃԱՅԻ ՎԱՃԱՌՔԻ ԸՆԹԱՑՔԸ

ՎԻՃԱԿՎԱԾ ՎԱՃԱՌՔԱՅԻՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

Մրցույթը տևում է 10-րդ դեկտեմբերի մինչև երեկոյան ժամը 10-ը։

Ա. Ձիերի տեսակները	Ա. Ձիերի տեսակները
1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի	1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի
2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան	2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան
3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան	3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան
4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին	4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին
5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան	5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան
6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան	6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան
7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան	7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան
Բ. Ձիերի տեսակները	Բ. Ձիերի տեսակները
1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի	1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի
2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան	2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան
3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան	3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան
4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին	4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին
5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան	5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան
6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան	6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան
7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան	7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան

Ցանկերի փոփոխություն չի թույլատրվում։

ՓՈՓԱԼՈՒՄ ՄՈՒՐՃԱՅԻ ՎԱՃԱՌՔԻ ԸՆԹԱՑՔԻ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. ՁԻԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Ձիերի տեսակները	Ելքերի թիվը	Ստացած միավորները			Ընդհանուր միավորները	Տեղերը
		I կշռ.	II կշռ.	III կշռ.		
1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի	1	10	10	10	30	I
2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան	1	9	9	9	27	II
3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան	1	8	8	8	24	III
4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին	1	7	7	7	21	IV
5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան	1	6	6	6	18	V
6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան	1	5	5	5	15	VI
7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան	1	4	4	4	12	VII

Բ. ՁԻԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Ձիերի տեսակները	Ելքերի թիվը	Ստացած միավորները			Ընդհանուր միավորները	Տեղերը
		I կշռ.	II կշռ.	III կշռ.		
1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի	1	10	10	10	30	I
2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան	1	9	9	9	27	II
3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան	1	8	8	8	24	III
4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին	1	7	7	7	21	IV
5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան	1	6	6	6	18	V
6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան	1	5	5	5	15	VI
7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան	1	4	4	4	12	VII

Ցանկերի փոփոխություն չի թույլատրվում։

ՓՈՓԱԼՈՒՄ ՄՈՒՐՃԱՅԻ ՎԱՃԱՌՔԻ ԸՆԹԱՑՔԻ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. ՁԻԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Ձիերի տեսակները	Ելքերի թիվը	Ստացած միավորները			Ընդհանուր միավորները	Տեղերը
		I կշռ.	II կշռ.	III կշռ.		
1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի	1	10	10	10	30	I
2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան	1	9	9	9	27	II
3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան	1	8	8	8	24	III
4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին	1	7	7	7	21	IV
5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան	1	6	6	6	18	V
6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան	1	5	5	5	15	VI
7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան	1	4	4	4	12	VII

Ցանկերի փոփոխություն չի թույլատրվում։

Ձիերի տեսակները

1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի
2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան
3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան
4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին
5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան
6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան
7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան

Բ. ՁԻԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

1. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 6 տարեկան և ավելի
2. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 5 տարեկան
3. Ընտիր մարմնավոր ձիեր 4 տարեկան
4. Նիհար ուսի տակ՝ միջին
5. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 3 տարեկան
6. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 2 տարեկան
7. Ընտիր տոհմային մարմնավոր ձիեր 1 տարեկան